

RADU PAVEL GHEO

West University of Timișoara

***ANDREI CODRESCU'S IDENTITY MASKS: PSEUDONYMS AND
HETERONYMS***

Abstract: This paper focuses on Andrei Codrescu's multiple pseudonyms and heteronyms, and on their connection with the identity issues they reveal. While he was still living in Romania, the former Andrei Perlmutter, aspiring teenage poet of Jewish descent, was suggested to select a Romanian-like pseudonym, in order to comply with the unofficial, but imposed social requirements of the period. Subsequently, after his departure from Romania – first to Italy, then to his new country, the United States –, Codrescu would constantly imagine and use a large number of pseudonyms and heteronyms. It is our opinion that this constant and persistent mask-changing and name-playing perpetuated by Codrescu represents an attempt to playfully undermine the restrictive definition of unique identity and the preconceptions associated with it. The tragicomic story of the first pseudonym adopted by the future Andrei Codrescu, as well as the long series of pseudonyms and heteronyms he later used, both as a Romanian and American writer, are presented here in association with his multiple identity and intermediary position, as an outsider-insider in both Romanian and American cultures.

Keywords: Andrei Codrescu, identity, pseudonym, heteronym, multiple identity.

Născut în 20 decembrie 1946 în Sibiu, cu numele de Andrei Ivanovitch (probabil Ivanovici) Perlmutter, viitorul poet și prozator american Andrei Codrescu urmează cursurile liceului Gheorghe Lazăr din orașul natal. La încheierea studiilor liceale emigrează împreună cu mama lui, ca evrei de origine română, în urma unui acord încheiat de România comunistă cu statul Israel. Înainte de emigrare, în anii adolescenței, cel care avea să devină Andrei Codrescu a participat la cenecluri și întâlniri literare în orașul său natal, a început să scrie versuri în limba română, iar ulterior, în spațiul literar american, s-a impus ca poet, prozator, eseist și personalitate media: un creator cu adevărat plurivalent și cu o identitate multifățetată, reflectată nu doar în opera sa, ci și – fapt foarte interesant – în măștile onomastice la care apelează de-a lungul timpului. Asupra acestor măști identitare se concentrează studiul de față.

Într-un secol cum a fost al douăzecilea, obsedat de identitate și apartenență (etnică, națională, socială, religioasă etc.), concepte în numele cărora s-au comis crime din cele mai oribile și care au provocat exilul a milioane de oameni și moartea altor milioane (de la Holocaustul declanșat de naziști până la epurările etnice din fosta Iugoslavie, cu care s-a încheiat acest secol), Andrei Codrescu refuză orice etichetă simplificatoare, clamându-și dreptul la individualitate și libertate: „Nu «apartțin» Israelului, cum nu «apartțin» nici României sau Americii. Am iluzia că-s liber“ (Muscelanu 2012). Calea aleasă de el este însă una subtilă și imaginativă: nu va respinge etichetele identitare simplificatoare, ci și le va asuma una după alta, atât biografic, cât și literar, contracarând fiecare tentativă de alterare a identității sale și ajungând să-și înmulțească entitățile sinelui într-o proliferare parcă incontrollabilă, care, prin acumulare în exces, ridiculizează tocmai intenția de a încastra clișeistic în niște cadre fixe individualitatea fluidă, proteică, a creatorului. Cum remarcă Kirby Olson într-o carte dedicată scriitorului româno-american, „Codrescu are tot atâtea identități câți pantofi are Imelda Marcos și dansează în ele, punând în scenă travestiuri ale ficțiunilor

efemere ale identității“ (Olson 2005, 45). Această modalitate reactivă de opoziție și apărare se manifestă în cel mai înalt grad în pseudonimele și heteronimii de care s-a folosit Codrescu de-a lungul timpului, cu o ingeniozitate și o fervoare ce amintesc de spiritul avangardist al începutului de secol XX. Puțini autori se pot lăuda cu numărul și varietatea de *noms de plume* imaginate de A. Codrescu, ale cărui abilități imaginative și ludice sunt folosite astfel subversiv și reactiv, în vederea bulversării și ridiculizării unei ordini rigide, constrângătoare, cu care s-a confruntat încă de la începuturile carierei literare.

Până la urmă, câte pseudonime și câți heteronimi a avut Andrei Codrescu – adică, pentru a fi mai exact, Andrei I. Perlmutter? Multe. Mulți. Le-a (și i-a) utilizat până într-acolo încât a transformat acest procedeu, des întâlnit în lumea literară, într-un joc – dar nu într-unul fără miză, fiindcă elementul declanșator al acestei sarabande de nume, de măști auctoriale, are de-a face tocmai cu evreitatea și, mai precis, cu *evreitatea sa românească*, cu poziția sa de tânăr poet cu nume evreiesc într-o Românie pretins egalitaristă, dar subteran antisemită, din anii comunismului dejist. S-ar părea că singurul text semnat cu numele său inițial, Andrei Perlmutter, este poezia „Șantier“, ce reprezintă debutul său într-o revistă literară (în aprilie 1962, în *Luceafărul*, la poșta redacției). Următoarele poezii publicate în România apar semnate cu numele de Andrei Steiu, primul său pseudonim. Povestea acestuia e relatată de Codrescu în mai multe interviuri, dar cea mai detaliată relatare apare într-un volum de meditații asupra literaturii și cărților din 2012, intitulat *Bibliodeath*:

Andrei Steiu s-a născut la o ședință onomastică a cenaclului literar [din Sibiu] din 1962. A fost o ședință specială, căreia i-a fost dedicată întreaga întâlnire săptămânală, fără ca eu să o știu. Președintele cenaclului a anunțat că agenda acelei seri o constituia „înlesnirea publicării creației lui Andrei Perlmutter“. (Toată lumea știa că, având un nume precum „Perlmutter“, n-o să onorez niciodată cu prezența paginile vreunei reviste literare săptămânale românești.) Am fost luat pe nepregătite, dar nu surprins: inexistența prejudecăților rasiale era una dintre dogmele Marii Minciuni. S-au lansat tot felul de nume, doar că eu n-aveam de gând să-i las să îmi schimbe ei numele, așa că am intrat în joc și am strigat tare cuvintele cele mai revoltătoare de curat rustice din vocabularul antisemit. „Steiu“, cum mi-am spus în cele din urmă eu însumi, înseamnă „pisc“ sau „stâncă“ sau „creastă de munte“, un loc atât de pur, de înalt și de zgrunțuros, că nici un evreu nu ajunsese vreodată acolo. (Codrescu 2012a, 10-11)

Așadar, nu tânărul Perlmutter a avut inițiativa alegerii unui pseudonim, ci colegii săi de la cenaclu, probabil mai familiarizați cu regulile cenzurii discrete, dar ferme, exercitate de regim. Însă, odată pornit pe această cale, viitorul Andrei Codrescu n-a mai putut fi oprit decât de el însuși. Merită remarcată sonoritatea căutată, etnică, autohtonă, românească, a acestui nume propriu, „Steiu“ (deși cuvântul este de origine slavă), precum și caracterul lui neutru din punct de vedere sociologic (și chiar gramatical): un nume comun, generic, de mineral, transformat în nume propriu. Aparent, nimic nu-l mai împiedica pe tânărul Perlmutter să devină un poet – în acel moment unul român – pe nume Andrei Steiu, iar toată povestea pseudonimelor sale s-ar fi încheiat aici. A intervenit însă o mică problemă grafică, un fel de întorsătură ironică a destinului, care – îndrăznim să speculăm – i-a declanșat ulterior lui Codrescu sarabanda jocului de-a v-ați ascunselea cu numele literare. O povestește tot scriitorul, făcând haz de absurdul situației: „Acest *nom de plume* al meu i-a satisfăcut pe confrății mei, asta până când s-a observat că, atunci când semnam cu noul meu nume, eram obligat de stilul nostru de scris de mână cursiv să-l fac pe «u» ca pe un «n», ceea ce îl transforma pe «Steiu» în «Stein», un cuvânt care însemna tot «piatră», dar în germană, și care era un nume evreiesc“ (Codrescu 2012a, 11). La „Codrescu“ Andrei Perlmutter ajunge mai târziu – el afirmă că în Italia, după ce a părăsit România împreună cu mama sa – și nici acest pseudonim nu e lipsit de conotații etnice și ideologice: „Nu știam, când am semnat prima oară

Codrescu, că m-am botezat cu numele unui antisemit notoriu, Codreanu. Cred că eram deja un bun antisemit inconștient. Mai târziu, când am realizat ce făcusem, am decis să-mi țin numele și să fac din Codreanu o mică referință-n biografia mea. O revanșă, dacă vrei, împotriva unei culturi care face auto-mutilarea «firească» (Pricop 1997). Între timp însă, pe parcursul scurtei sale șederi în Italia (și, poate, câtva timp după aceea, în Statele Unite), scrie și trimite poezii la diverse reviste românești din exil folosind un pseudonim feminin – așadar, schimbându-și nu doar numele, ci și genul. Despre acest pseudonim vorbește, printre altele, în introducerea la volumul de versuri de tinerețe *Instrumentul negru*, explicând că „în Roma am auzit și vocea Mariei Parfenie, o ființă din interiorul meu, care lamenta cu un străvechi accent autohton ceva pierdut încă din începuturile speței sale. Câteva din aceste poezii au fost publicate în revistele românești din exil: *Limite* (scoasă la Paris de Virgil Ierunca), *Revista Fundațiilor Regale*, *Destin* și *Mele* (revista lui Ștefan Baciu din Honolulu)” (Codrescu 2005a, 10). Abia după aceea va adopta pseudonimul Andrei Codrescu, cu care a devenit cunoscut *mai întâi în cultura americană* și cu care a semnat și câteva poezii în limba română înainte de a deveni poet, prozator și om de radio american.

Nu e un lucru obișnuit ca un scriitor aflat la începuturile carierei să folosească trei pseudonime (nemasocotind și „debutul” semnat cu numele său real și apărut la poșta redacției) pentru ceva mai mult de o duzină de poezii. Iar tânărul poet emigrant din anii 1960 nu s-a oprit aici. În Statele Unite a rămas, e drept, Andrei Codrescu, dar la un moment dat a apelat la un nume pe care l-a folosit mai degrabă ca pe un *alter ego* decât ca pe un pseudonim – numele unuia dintre măștii săi literari din România –, cum mărturisește în interviul acordat lui C. Pricop: „Am publicat la [revista] *Work* și un ciclu de «poezii de Tristan Tzara», care-au fost scrise de mine pe engleză și apoi traduse-n românește. «Ineditele» lui Tristan Tzara au fost discutate de critică” (Pricop 1997). Deși Codrescu continuă spunând că „scopul, cred eu, al acestor «traduceri» era să-mi găsesc un pod între limbi, să găsesc un fel de a-mi justifica stângăcia și necunoașterea limbii” (engleze), nu este exclus ca acest gest teribilist, în spiritul de farsă demolatoare de clișee specific avangardiștilor, să fi reprezentat mai mult decât. Se poate lua în calcul și o dorință de identificare a tânărului poet cu maestrul său, de asimilare simbolică a acestuia în propriul sine creator prin traducere, chiar dacă o asemenea supoziție, deși veridică, e mai greu de verificat.

Putem totuși bănuși în jocul acesta de măști, în dosul cărora se ascunde autenticul Perlmutter, și o formă de rebeliune eficientă împotriva etichetelor identitare cu substrat ideologic, de la primul său pseudonim – impus de necesitatea unei „românizări” a personalității sale auctoriale – până la jongleria cu pseudonime și heteronimi de mai târziu, din America. E un joc cu miză personală, dar cu efecte în plan literar. Iar înșiruirea de nume (și de măști) continuă. Tot în *Bibliodeath* scriitorul mărturisește că „Am și «tradus» șapte poeți români, dintre care, cu excepția unuia, i-am inventat pe toți. Le-am scris opera în engleză, după care am tradus-o în româna «originală». Nici manuscrisul acesta n-a fost publicat vreodată, dar am senzația că nu-i chiar atât de prost” (Codrescu 2012a, 55). Apoi, chiar în volumul său de debut în limba engleză din 1970, *License to Carry a Gun*, deși cartea e semnată cu numele de Andrei Codrescu, poemele incluse în ea sunt atribuite unor heteronimi, unor *personae*, doi bărbați și o femeie: Julio Hernandez, un portoricăn aflat în închisoare, Alice Henderson-Codrescu (numele soției autorului), o tânără americană a vremii ei, și Peter Boone, un ex-beatnik care ajunge în Vietnam, unde devine un fascist mistic și apoi e împușcat. Așadar, o femeie și doi bărbați, dintre care unul este imigrant. „În plus”, explică apoi Codrescu, „a mai fost și Calvin Boone, un călugăr benedictin ale cărui poeme au fost tipărite la șapirograf în 1971 cu titlul *The History of the Growth of Heaven*” (Codrescu 2012a, 55), iar poemele din volumul său *It Was Today* (2003) sunt atribuite altor doi heteronimi: „Lu Li, o curtezană de la curtea imperială [chineză], și Weng Li, un soldat” (Codrescu 2012b, 343). Tot în această serie de jocuri cu *personae* trebuie inclus și primul roman publicat de

Andrei Codrescu în Statele Unite, un roman comercial intitulat *The Repentance of Lorraine*, apărut inițial la Simon & Schuster în 1975 și semnat cu pseudonimul Ames Claire, despre care autorul spune că „înseamnă «The Aim's Clear: Money» sau «The Name's Ames», amândouă calambururi intraductibile“. *The Aim's Clear: Money*, adică „Scopul e clar: bani“, reprezintă un pseudonim reușit, de vreme ce Codrescu a scris acest roman „*soft-core erotic mystery*“ pentru a obține ceva bani – ceea ce s-a și întâmplat: „S-au vândut 120.000 de exemplare (majoritatea în Canada, unde-i frig). Am câștigat ceea ce era pentru mine o sumă enormă de bani pe vremea respectivă: vreo \$ 25.000“ (Codrescu 2005b, 128).

În fine, mai există un nume, pe care Codrescu îl folosește în scrierea sa autobiografică *The Life and Times of an Involuntary Genius* din 1975: „Mă numesc Andrei Ivanovitch Goldmutter! Andrei Ivanovitch mi-a fost dăruit de draga mea mamă, care credea că un nume rusesc mă va scuti să fiu împușcat de prietenii noștri din Uniunea Sovietică. [...] Goldmutter este un nume evreiesc vechi și măreț, care înseamnă «mamă de aur», căci se știe că evreii sunt obsedați de așa ceva“ (Codrescu 2001, 94). „În textul acesta“, comentează Richard T. Kidder apariția acestui *alter ego* autobiografic, foarte apropiat de numele autentic al lui Codrescu/Perlmutter, „naratorul la persoana a treia își atribuie numele de Andrei Goldmutter, o variantă a numelui său original, Perlmutter sau «sided» [literal, „mama de perlă“], și transformă astfel prețioasa materie, perla, în aur, rezonând astfel cu evoluția imagisticii elaborate pe parcursul textului“ (Kidder 2011, 53). Codrescu însuși spune că „mi-am numit personajul autobiografic «Goldmutter», mama-de-aur. Am observat după ce am scris cartea că era plină de două substanțe: aur și oțel“ (Codrescu 2005b, 167-168). Dar e foarte posibil ca impulsul de a folosi – iarăși – un nume diferit de cel veritabil să vină din aceeași revoltă ironică, subversivă și bulversantă împotriva etichetelor onomastice cu valoare ideologică ori etnică – la fel ca, poate, și insistența lui Codrescu de a-și păstra un pseudonim cu rezonanțe românești clare într-un mediu lingvistic englezesc. Altfel spus, jocurile sale onomastice sunt menite să ascundă, să buimăcească și să intrige. După primul pseudonim, cel adoptat din precauții ideologice, scriitorul folosește o avalanșă de măști, în dosul cărora se ascund uneori alte măști (*alter ego*-uri, heteronimi, pseudonime, heteronimi ai pseudonimului, falși poeți și falși traducători), astfel că până la urmă reușește să manipuleze și să deraieze chiar și „adevărul“ istorico-literar.

Aici își are, de exemplu, sorgintea neîndoielnică informația – falsă, dar inclusă în două mari dicționare de literatură română, *Dicționarul general al literaturii române* coordonat de Eugen Simion, apărut între anii 2004-2009, și *Dicționarul biografic al literaturii române* al lui Aurel Sasu (din 2006) – că numele real al lui Codrescu ar fi Goldmutter, adică numele aceluși *alter ego* menționat mai sus, și nu Perlmutter, numele său adevărat. În plus, fantezia autobiografică a autorului a lăsat urme și în alte locuri: într-una din enciclopediile *online* existente azi se spune că imediat după emigrare, „mergând la Roma, tânărul scriitor a învățat să vorbească fluent limba italiană și a obținut un titlu de *master* la Universitatea din Roma. Apoi, împreună cu mama sa, a mers la Paris și în cele din urmă în Statele Unite“ (www.encyclopedia.com). În realitate Codrescu nu a studiat niciodată la Universitatea din Roma și nici vorbă să fi ajuns la Paris în acea perioadă a vieții.

Înșirate unul după altul, pseudonimele (și heteronimii) lui Codrescu formează un șir de nume din cele mai diverse. Andrei Steiu, Maria Parfenie, Andrei Codrescu, Tristan Tzara, Julio Hernandez, Alice Henderson-Codrescu, Peter Boone, Calvin Boone, Andrei Goldmutter, Ames Clare, Lu Li, Weng Li, pe lângă altele, nedezvăluite și neștiute. Identități etnice din cele mai diverse, feminine și masculine deopotrivă, din medii, epoci și spații diferite ale lumii – un șir de nume ce duc în spate istorii personale (reale, imaginate ori ficționalizate) și ascund în dosul lor un singur autor, pornit să-și multiplice identitatea prin zeci de măști și punând astfel sub interogație însuși conceptul de identitate unică, rigidă, dată pentru totdeauna și indivizibilă. Scriitorii recurg adesea la pseudonime, e o practică relativ comună, dar anvergura

demersului lui Codrescu sugerează un alt mecanism decât cel comun, cu motivații sau intenții diferite. Anamaria Fălăuș e de părere că prin acest procedeu „el [Codrescu] a început să se fragmenteze în bucăți diferite, fiecare din ele constituind întruchiparea unei personalități diferite, cu propria sa identitate nouă“. Dincolo de acest joc de măști, cercetătoarea distinge la Codrescu „o continuă căutare și dezvoltare a propriei identități“, asociind – foarte credibil, dacă ne gândim la cronologia exploziei de măști auctoriale din creația acestuia – procesul de căutare a sinelui cu exilul și experiența exilică. Ea vede în Codrescu „prototipul «celuilalt», întotdeauna în opoziție față de normă, un evreu și un poet care încearcă să își găsească drumul în viață într-un regim comunist“ și care „ulterior devine exilatul, *outsider*-ul“ (Fălăuș 2012, 159-161 *passim*).

Nu e deloc improbabil ca numeroasele pseudonime (inclusiv heteronimii) imaginate și utilizate de Codrescu să ilustreze, după cum sugera Anamaria Fălăuș, instalarea poetului în postura identitară a „celuilalt“, a diferitului, a marginalului chiar, căci „personajele pe care și le alege aparțin unor categorii speciale de oameni (adică lesbiene, poeți, fasciști sau călugări), care sunt întotdeauna puși în situația de a înfrunta probleme de integrare, adaptare și acceptare, fiind astfel siliți să înceapă să își interogheze propriul sine și să se definească în opoziție cu ceilalți“ (Fălăuș 2012, 161). Și nici intenția subversivă, de subminare ludică a ideii de identitate unică, stabilă și inalterabilă, nu e greu de acceptat, mai ales că o asemenea atitudine, aparent programatică, e asumată și de declarațiile scriitorului: „Adusesem după mine în America un sac doldora de identități: evreu român, transilvănean, dac, roman, poet, cititor... Mă războiam cu orice identitate care se credea permanentă și eram hotărât să scot la iveală un asemenea aflux de identități, încât ideea de identitate să pară absurdă“ (Codrescu 2012a, 20).

Complexitatea cazului lui Andrei Codrescu provine din tripla sa apartenență, asumată și dobândită (dacă ne gândim la cea americană), care îl face să constituie un caz exemplar pentru studierea metamorfozelor conceptelor de identitate culturală și de cultură/literatură națională în perioada contemporană. Nu întâmplător am asociat multitudinea de pseudonime și heteronimi utilizați de autorul în cauză cu atitudinea lui subversivă față de etichetele identitare restrictive și exclusive și nu credem că greșim atunci când afirmăm că acel prim pseudonim literar impus tânărului Andrei Perlmutter – cel de Andrei Steiu – a declanșat avalanșa onomastică la care a recurs scriitorul de-a lungul carierei sale.

Un fenomen similar se petrece și în cazul identității sale culturale. Andrei Codrescu, admirator și discipol al teribiliștilor autori avangardiști, acceptă și integrează identități succesive, ba chiar caută să le multiplice până într-acolo încât ridiculizează sistemul rigid al etichetărilor și compartimentărilor restrictive. Acumulează identități-măști și se joacă sistematic cu ele, ținta jocului său subversiv neconstituind-o o identitate sau alta în sine, ci încremenirea în tipare fixe, restrictive, procedura anexării prin identificare. Astfel, el se declară, rând pe rând, alternativ sau concomitent, român, sibian și/sau transilvănean, evreu american, new-orleansian, exilat. Afirmă într-un interviu că în America „interesul celor de vârsta mea pentru mine m-a făcut să devin (în joc) supra-român, meta-român, român inasimilabil“ (Pricop 1997). În același timp, simțul diferenței, perpetua sa poziționare ca *outsider*, devine o armă utilă împotriva oricărei asimilări și anexări forțate, lucru de care Codrescu e foarte conștient. Așadar, „joaca de-a identitățile“ la care recurge, la fel ca joaca de-a pseudonimele, nu este una gratuită, ci, cum presupuneam anterior, ascunde traume și aspirații, adesea nenumite. (Așa cum tot o traumă ascunde și renunțarea definitivă – și rareori comentată de autor ori de critici – la numele său de familie, numele tatălui său. Un scurt comentariu despre acest fapt găsim în volumul de dialoguri cu Robert Lazu, unde Codrescu spune că „Mai extraordinar – de la această distanță – mi se pare mie ușurința cu care am agreeat această ștergere a numelui tatălui. Adevărul e că nu stăteam bine cu tata și era schimbarea și un fel de răzbunare pe el“ – Codrescu 2005b, 119). Biografia lui e cea care l-a

determinat să declanșeze această sarabandă a măștilor și autoimaginei incerte, alunecoase, uneori chiar contradictorii – sau aparent contradictorii. Codrescu își explică destul de limpede raportarea la identitatea lui socială și elementele care i-au modelat această raportare într-una din notele de subsol din *Bibliodeath*, unde rememorează percepțiile și judecățile sale din copilărie și adolescență asupra subiectului. Odinioară, în Sibiu, spune el, „eram sigur de locul meu în cadrul «familiei de națiuni», familie simbolizată de prietenul meu german Peter, de prietenul meu român Ion și de prietenul meu maghiar Iossi [Ioji]. Niciodată nu mi-a trecut prin minte că toți acești prieteni multilingvi erau *cetățeni* români [...] Pe atunci nu știam că există o diferență între cetățean și etnic și că cel de-al doilea e supus unei presiuni permanente de a-și impune puterea asupra altor etnici“ (Codrescu 2012a, 20-21). Abia pe parcurs devine tot mai conștient nu doar de alteritatea sa, augmentată ulterior de emigrarea în America, ci și de distincțiile, adesea arbitrare, impuse de autoritățile statului sau de comunitățile etnice. Împotriva acestor etichete limitatoare și a normelor impuse de ele – cum ar fi aceea de a avea un pseudonim literar etnic românesc – se revoltă el în felul descris mai sus. Din această perspectivă, nici Statele Unite, țara libertății și democrației, nu-i satisfac așteptările:

Pentru mine „a deveni american“ nu era doar o componentă a concepției „internaționaliste“ impuse în școală, ci și utopia extrem de populară a emigranților, prin urmare ce putea însemna un „american“? Știam că cetățenia îți conferă anumite privilegii (un pașaport), dar când mi-am depus dosarul pentru cetățenie, m-a revoltat să descopăr că eram nevoit să jur credință unui soi de identitate „națională“, în numele căreia am fost puricat de poliție prin dosare pierdute și restrictive. (Codrescu 2012 a, 22)

Proliferarea frenetică a eurilor poetice, a măștilor literare, este una din soluțiile la care recurge. O alta este asumarea tuturor etichetelor posibile, care, prin acumulare, devoalează într-un final absurditatea procedurii instituționalizate.

Astfel, nu e deloc surprinzător că scriitorul se declară când român, când american ori evreu, când doar transilvănean ori sibian, când newyorkez sau new-orleansian – fiind în același timp toate acestea, pe rând și laolaltă. La un moment dat Codrescu spune că „Acum, când mă întorc în România, sunt întrebat adesea dacă sunt un poet român sau unul american, iar eu de obicei răspund că sunt o persoană amero-româno-newyorkezo-new-orleansiană care nu e nimic din toate cele de mai sus, ci doar poet“, lansând o avalanșă de etichete identitare pe care le anulează cu o întorsătură de frază ironică și, în același timp, paradoxală, revelând ambiguitatea asociată lor și augmentând-o imediat cu o asumare totalizantă a individualității sale specifice: „Sunt arhiva tuturor lucrurilor pe care le știu și a tuturor locurilor în care am fost, cum ar fi spus Walt Whitman“ (Codrescu 2012a, 34-35). Trimiterea la Whitman e semnificativă; ea certifică asumarea de către Codrescu a unei condiții similare cu cea a poetului american ce declara că „I am large, I contain multitudes“. Asemenea lui, Codrescu cuprinde și el mulțimi, dar într-un alt sens decât în amplul poem whitmanian *Song about Myself*. El se multiplică, se fragmentează, se transformă în funcție de lumile în care trăiește, printr-o mișcare complexă și perpetuă de identificare cu un spațiu cultural și social și, în același timp, de distanțare față de acel spațiu – și mai ales fără a pierde nimic din ceea ce a fost sau este.

Pluralitatea vocilor adoptate, într-o formă sau alta, de A. Codrescu n-a trecut neobservată, așa cum n-au fost ignorate nici implicațiile extraliterare, cu funcție existențială, ale acestei atitudini. Marcel Pop-Corniș afirmă într-un studiu publicat în revista din exil *Agora* că la Codrescu „interferența de voci și limbaje are implicații deopotrivă estetice și ideologice. Cum ne anunță un interlocutor în *Comrade Past & Mister Present*, marea sa descoperire la vârsta de treizeci de ani a fost pluralismul. [...] Din motive lesne de înțeles, literatura lui Codrescu se dorește promoția unei *dialectici plurale*, anti-dogmatice“

(Cornis-Pope 1987, 227-228). Într-un studiu mai extins (de fapt o versiune amplificată, în limba engleză, a studiului publicat în *Agora*), același critic și teoretician apreciază că „multiplicarea măștilor și a identităților asumate devine modul prin care Codrescu face față Tăcerii și Exilului“, comparându-i strategia cu cea a lui Nabokov și citându-l pe George Steiner, care spune despre cel din urmă că „a trecut prin mai multe limbi ca un potentat itinerant. [...] Ca să fiu mai clar: postura multilingvistică și interlingvistică constituie atât materia, cât și forma operei lui Nabokov“ (Cornis-Pope 1996, 178). Nu întâmplător Pop-Corniș îl asociază pe Codrescu lui Nabokov: amândoi sunt exilați, multilingvi, amândoi transgresează granițele între limbi și culturi, amândoi trăiesc – literar și existențial – experiența exilului. Merită remarcat și faptul că Pop-Corniș evită termenul de „interval“ sau „interstițiu“, percepend situația ambiguă – și fertilă în plan literar – a scriitorilor din această categorie: exilați din cultura de origine și integrați în cultura recipientă, cea de adopție (în cazul de față cea americană), ei se integrează până într-atât încât devin parte a celei de-a doua, fără a-și pierde niciodată cu totul calitatea de *outsider*. În același timp, ei devin *outsideri* și față de cultura de origine, fără a se rupe însă vreodată complet de ea.

Ce se întâmplă însă cu identitatea artistului ce își asumă creator o asemenea multiplicare a sinelui creator? Cum se poate delimita un eu artistic – și chiar unul biografic – în acest joc intercultural cu măști și oglinzi? Și mai ales unde îl putem plasa, fie și doar din necesități taxonomice, pe scriitorul versatil și proteic ce își asumă acest cumul de identități și, în același timp, se distanțează ironic când de una, când de alta? „Identitatea mea a început...“ (Pârjol 2005) se pornește să explice autorul într-un interviu, iar ideea începutului – și, implicit, a evoluției – identității anulează automat posibilitatea unei identități stabile, imuabile, date dintru început.

O analiză foarte coerentă și pătrunzătoare oferă Noemi Marin, care îl plasează pe Andrei Codrescu într-un spațiu cultural specific: „Un astfel de retor, al cărui scris este o reacție la condițiile specifice expatriatului, își elaborează discursul la intersecția diferitelor granițe culturale, pornind de la relații specifice dintre trecut și prezent, dintre libertate și oprimare, dintre țara-mamă și țara de adopție“ (Marin 2002, 100). Spațiul acesta l-am putea numi unul „de *superpoziție*“ și în el se plasează nu numai Andrei Codrescu, ci și mulți alți autori a căror apartenență culturală multiplă provoacă dezbateri și analize extinse. Nu doar exilul și nici doar tripla sa identitate (românească, americană, evreiască) îl fac pe Codrescu un permanent *outsider/insider*, ci mai ales această *superpoziție* asumată conștient, chiar programatic – de scriitor ce și-a construit identitatea auctorială într-un continuum temporal ce a integrat toate componentele culturale și biografice ale existenței sale. La Codrescu diferența nu reprezintă un stigmat – sau nu *mai* este astfel –, ci un dat exploatat cu inteligență și spirit. Instabilitatea, proteismul, fragmentarismul sunt tehnici la care Codrescu apelează constant, modificându-și mereu perspectiva și schimbând neconștient măștile. Un fapt interesant, asociat acestui proteism remarcat, printre alții, de Kirby Olson, este și acela că „poezia lui face loc înăuntrul său acestei diversități de indivizi [...], populând și îmbogățind limbajul american cu noi entități posibile, însă adesea în cadrul unor lumi ale memoriei ce seamănă foarte bine cu România“ (Olson 2005, 29). Această combinație de măști sau *personae* americane asociate cu lumi ale memoriei de sorginte românească îi va permite lui Olson să afirme că „un fapt esențial pentru înțelegerea lui Codrescu este acela că el nu își îngăduie niciodată să se limiteze la o singură identitate“ (Olson 2005, 36) – sau că acesta are tot atâtea identități câte perechi de pantofi avea Imelda Marcos, soția dictatorului filipinez din anii 1960-1980. Stângacea metaforă a lui Olson ilustrează totuși foarte bine poziția scriitorului comentat de el. Și tot Olson, într-o încercare de definire a lui Codrescu, apelează la o imagine whitmaniană, similară cu cea utilizată de scriitor în *Bibliodeath*: „Codrescu conține mulțimi în el. Este un român care a învățat să se accepte ca american, deși își menține o privire amuzată asupra

acestui sine al său american, ca și asupra celui românesc, pe care e mereu pregătit să-l scoată la iveală“ (Olson 2005, 156-157).

Român și american, mereu în exterior, dar și în interior – iată o descriere potrivită pentru identitatea multifacetată pe care și-a construit-o în timp Andrei Codrescu. Ea i-a permis să devină scriitor american în America și să fie recunoscut ca scriitor român în România. Jocul său cu identitățile și cu granița ce desparte „înăuntru“ de „afară“ e, probabil, unul dintre cele mai complexe și mai interesante din literatura română – chiar dacă nu și din literatura Statelor Unite, cu diversitatea lor etnolingvistică manifestă și general acceptată.

Bibliografie:

Codrescu, Andrei 2001, *An Involuntary Genius in America's Shoes (And What Happened Afterwards)*, Black Sparrow Press, Boston.

Codrescu, Andrei 2005a, *Instrumentul negru. Poezii, 1965-1968*, Editura Scrisul Românesc, Craiova.

Codrescu, Andrei 2005b, *Miracol și catastrofă – dialoguri cu Robert Lazu*, Editura Hartmann, Arad.

Codrescu, Andrei 2012a, *Bibliodeath: My Archives (With Life in Footnotes)*, ANTIBOOKCLUB, f.l.

Codrescu, Andrei 2012b, *So Recently Rent a World*, Coffee House Press, Minneapolis.

Cornis-Pope, Marcel 1996, *The Unfinished Battles. Romanian Postmodernism Before and After 1989*, Editura Polirom, Iași.

Cornis-Pope (Pop-Corniș), Marcel 1987, „Andrei Codrescu și modelele avangardei“, în *Agora*, vol. I, nr. 1, pp. 218-240.

Fălăuș, Anamaria 2012, „Identity Metamorphoses in Andrei Codrescu's Exilic Memoir *An Involuntary Genius in America's Shoes (and what happened afterwards)*“, în *The Scientific Journal of Humanistic Studies*, anul IV, nr. 7, octombrie, pp. 157-161.

Kidder, Richard Thomas 2011, „«Like a prisoner in a cage»: Aspects of poetic language and the condition of writing in Andrei Codrescu“, în *Caiete critice*, nr. 3-4, pp. 50-57.

Marin, Noemi 2002, „The Rhetoric of Andrei Codrescu: A Reading in Exilic Fragmentation“, în Domnica Radulescu (coord.), *Realms of Exile: Nomadism, Diasporas, and Eastern European Voices*, Lexington Books, Lanham, MD, pp. 87-106.

Musceleanu, Dana 2012, „Voi reveni în România când dispar fasciștii“, interviu cu Andrei Codrescu, în *Adevărul*, 9 noiembrie.

Olson, Kirby 2005, *Andrei Codrescu and the Myth of America*, McFarland & Company, Inc., Jefferson și Londra.

Pîrjol, Florina 2005, „Voi îmi hrăniți spiritul“, interviu cu Andrei Codrescu, în *România literară*, nr. 16, 27 aprilie.

Pricop, Constantin 1997, „Sensul diferenței a fost cu mine de când m-am născut“, interviu cu Andrei Codrescu, în *România literară*, nr. 45, 12 noiembrie.

<http://www.encyclopedia.com/article-1G2-2507200123/codrescu-andrei.html>

(Această lucrare a fost cofinanțată din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial pentru Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, cod contract: POSDRU/159/1.5/S/140863, Cercetători competitivi pe plan european în domeniul științelor umaniste și socio-economice. Rețea de cercetare multiregională – CCPE.)